

22

Królestwo Polskie i ziemie zabrane po powstaniu styczniowym

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XXXV. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX w.

Uczeń:

- 1) wyjaśnia cele i porównuje metody polityki zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej (w tym ziem zabranych) – rusyfikacja, germanizacja, autonomia galicyjska;
- 3) charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców;
- 4) charakteryzuje proces formowania się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków i innych grup narodowych zamieszkujących tereny dawnej Rzeczypospolitej; dostrzega kluczowe znaczenie utrzymania i przekazywania polskiego kodu kulturowego (wiara, język) dla podtrzymania świadomości narodowej;
- 6) rozpoznaje przejawy budzenia się polskości na Górnym Śląsku, Warmii i Mazurach oraz cofania się polskości wraz z ustępowaniem cywilizacji łacińskiej na „ziemiach zabranych”.

CZAS ZAJĘĆ

1 godzina lekcyjna

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 1865, 1866, 1867, 1869, 1870, 1875, 1879, 1883
- postacie: Aleksandra Hercena, Adama Stanisława Krasieńskiego, Piotra Żylińskiego, Stanisława Piotrowicza, Aleksandra Apuchtina

ROZUMIE

- pojęcia: indywidualna strategia oporu, Kraj Nadwiślański, unifikacja, integracja, rusyfikacja, proces depolonizacji, noc apuchtinowska
- dlaczego doszło do zmiany nastawienia części społeczeństwa rosyjskiego do sprawy polskiej

POTRAFI

- omówić politykę Rosji wobec ziem zabranych po upadku powstania styczniowego
- omówić działania podejmowane przez władze rosyjskie wobec polskiej kultury i języka na ziemiach zabranych
- scharakteryzować różne postawy duchowieństwa wobec zaborcy na ziemiach zabranych
- podać przykłady działań mających na celu unifikację i integrację Królestwa Polskiego z Cesarstwem Rosyjskim
- scharakteryzować działania rusyfikacyjne władz zaborczych w Królestwie Polskim

- omówić rolę oświaty w procesie rusyfikacji w Królestwie Polskim
- przedstawić politykę władz rosyjskich wobec Kościoła rzymskokatolickiego i Cerkwi greckokatolickiej w Królestwie Polskim
- omówić postawy Polaków wobec procesów rusyfikacji w Królestwie Polskim

I. WPROWADZENIE

W ramach wprowadzenia prosimy uczniów o przypomnienie sobie, jakie były konsekwencje upadku powstania styczniowego. W tym celu rozdajemy im niewielkie kartki, na których zapisują po jednym następstwie klęski powstania. Następnie przykleją je na tablicy. Wspólnie dzielimy odpowiedzi uczniów na trzy grupy: skutki polityczne, społeczne i kulturowe.

Mówimy, że powstanie styczniowe znacząco zmieniło politykę władz zaborczych wobec Królestwa Polskiego i ziem zabranych. Podajemy temat lekcji.

II. ROZWINIĘCIE

Dzielimy klasę na 5 grup, rozdajemy im instrukcje i udostępniamy link do strony internetowej.

Grupa I

Jesteście przedstawicielami rosyjskiej opozycji, którzy muszą się udać na emigrację. Spotykacie się z Aleksandrem Hercenem i relacjonujecie, jak Rosjanie oceniają Polaków po powstaniu styczniowym. Przeczytajcie podrozdział w podręczniku *Rosjanie wobec powstania styczniowego* (s. 234–235) oraz fragment artykułu w Internecie autorstwa Macieja Rosalaka *Krew, zgliszcza i łzy* zatytułowany *Zesłańcy i katorżnicy*, a następnie napiszcie tekst waszej rozmowy.

Grupa II

Jesteście przedstawicielami duchowieństwa polskiego na ziemiach zabranych. Ze względu na zmianę polityki zaborcy zostaliście zmuszeni do ucieczki z kraju. Udajecie się na emigrację do Rzymu. Tam planujecie odbyć rozmowę z papieżem na temat sytuacji duchowieństwa i Kościoła katolickiego na Kresach po upadku powstania styczniowego. Przeczytajcie uważnie pierwszy akapit podrozdziału w podręczniku zatytułowany *Rosja wobec Polaków na ziemiach zabranych* (s. 235–236) oraz fragment artykułu w Internecie autorstwa Macieja Rosalaka *Krew, zgliszcza i łzy* zatytułowany *Głos papieża*, a następnie napiszcie tekst waszej rozmowy.

Grupa III

Jesteście przedstawicielami polskiej szlachty na ziemiach zabranych. Ze względu na zmianę polityki zaborcy zostaliście zmuszeni do ucieczki z kraju. Udajecie się do Paryża. Tam spotykacie się z przedstawicielami polskiej emigracji. Podczas rozmowy macie opowiedzieć o sytuacji Polaków na Kresach po upadku powstania styczniowego. Przeczytajcie uważnie drugi akapit podrozdziału w podręczniku *Rosja wobec Polaków na ziemiach zabranych* (s. 236) oraz fragment artykułu w Internecie autorstwa Macieja Rosalaka *Krew, zgliszcza i łzy* zatytułowany „*Wieszatki!*”, a następnie napiszcie tekst waszej rozmowy.

Grupa IV

Jesteście przedstawicielami polskiego duchowieństwa w Królestwie Polskim. Ze względu na zmianę polityki zaborcy zostaliście zmuszeni do ucieczki z kraju. Udajecie się do

Rzymu. Tam planujecie odbyć rozmowę z papieżem na temat sytuacji duchowieństwa i Kościoła katolickiego w Królestwie Polskim po upadku powstania styczniowego. Przeczytajcie uważnie dwa akapity ze s. 239–240 (podrozdział *Rosja wobec Królestwa Polskiego. Rusyfikacja*) oraz fragment artykułu w Internecie autorstwa Macieja Rosalaka *Krew, zgliszcza i łzy* zatytułowany *Głos papieża*, a następnie napiszcie tekst waszej rozmowy.

Grupa V

Jesteście polskimi nauczycielami w jednym z warszawskich gimnazjów. Ze względu na zmianę polityki zaborcy zostaliście zmuszeni do ucieczki z kraju. Udajecie się do Londynu. Tam spotykacie się z przedstawicielami polskiej organizacji emigracyjnej. Podczas rozmowy macie opisać sytuację Polaków w Królestwie Polskim po upadku powstania styczniowego. Przeczytajcie uważnie trzy akapity podrozdziału *Rosja wobec Królestwa Polskiego. Rusyfikacja* w podręczniku (s. 238–240) oraz fragment artykułu w Internecie autorstwa Macieja Rosalaka *Krew, zgliszcza i łzy* zatytułowany *Przywislanski Kraj*, a następnie napiszcie tekst waszej rozmowy.

Po zakończeniu pracy zachęcamy zespoły, aby odegrały przygotowane przez siebie scenki. W tym czasie pozostała część klasy na niewielkich kartkach zapisuje w formie haseł przykłady polityki zaborcy wobec Polaków.

III. PODSUMOWANIE

Zapisujemy na tablicy temat mapy mentalnej „Polityka Rosji wobec Polaków po powstaniu styczniowym” ► oraz rysujemy według schematu jej główne ramiona i opisujemy poszczególne elementy. Następnie prosimy uczniów, aby przykleili swoje karteczki w odpowiednich miejscach mapy.

Po wykonaniu tego zadania zwracamy uwagę na fakt, że mimo usilnych starań zaborcy proces rusyfikacji nigdy nie zakończył się sukcesem.

METODY KONTROLI

Uczniowie wykonują polecenie podsumowujące numer 2 z podręcznika (s. 241).